

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (uuesti sõnastatud)“

[COM(2016) 767 final – 2016/0382 (COD)]

(2017/C 246/09)

Raportöör: **Lutz RIBBE**

Kaasraportöör: **Stefan BACK**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 1.3.2017
	Euroopa Ülemkogu, 6.3.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 194
Vastutav sektsioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	11.4.2017
Vastuvõtmine täiskogus	26.4.2017
Täiskogu istungjärk nr	525
Hääletuse tulemus	108/1/2
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kiidab heaks taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamist käsitleva läbivaadatud direktiivi esitamise. Taastuvenergia kasutamise edendamisel on koos teiste nn talvepaketi ettepanekutega otsustav roll selles, et saavutada Euroopa energialiidu eesmärgid, ELi kliimaeesmärgid ning samuti eesmärk saada taas maailmas taastuvenergia valdkonna liidriks. Taastuvenergia osakaal energia lõpptarbimises peab aastaks 2030 olema 27 %.

1.2. Kliimaeesmärkide saavutamisel ja impordisõltuvuse vähendamisel on 27 % eesmärgil vaid piiratud teabeväärtus. 27 % eesmärki tuleb käsitleda seoses teiste CO₂-heite vähendamise meetmetega (nt tõhususe suurendamine) ja seepärast võib sellest tõepoolest piisata, iseäranis kui liikmesriikide juhtimisvaldkonna eeskirjadega kaasneb tõesti see, et vajadusel võetakse lisameetmeid. Kui vaadelda kõnealust eesmärki koos püüdlusega täita taastuvenergia valdkonnas ülemaailmset liidrirolli ning mõelda, et ilma direktiivi läbivaatamiseta jõutaks komisjoni sõnul 2030. aastaks taastuvenergia 24,7 % osakaaluni energia lõpptarbimises, siis on õigustatud küsimus, kas see eesmärk on piisavalt kaugeleulatuv.

1.3. Vaatamata energialiidu pakutud juhtimissüsteemi kavandamis- ja seiresätetele avaldab komitee veel kord kahetsust selle üle, et puuduvad kohustuslikud riiklikud eesmärgid.

1.4. Komitee toetab põhimõtteliselt eesmärki, et taastuvenergia peab turuga kohanema. Ükskõik kas fossiil-, aatomi- või taastuvenergia allikate tähtajatut toetamine ei tule komitee jaoks mitmel põhjusel kõne alla.

1.5. Taastuvate energiaallikate viimine energiaturule saab aga edukas olla ainult siis, kui kõigile energiaallikatele luuakse ühesugused lähtetingimused. Asjaolu, et taastuvenergia vajab praegu veel riigiabi, tuleneb suures osas sellest, et traditsiooniline elektritootmine saab väga suuri subsidiume. Seepärast on tungivalt vajalik, et kõrvaldataks kõik moonutused, mis praegu taastuvenergiat kahjustavad, näiteks energia maksustamise ja heitkogustega kauplemise süsteemi

kombinatsiooni kaudu, kuhu on hõlmatud kõik väliskulud (vt EMSK arvamus „Hoonete energiatõhususe direktiivi muutmine“ – ELTs veel avaldamata). Komitee rõhutab, et sellega tohivad tarbijatele ja ettevõtetele kaasneda üksnes vähimad võimalikud lisakulud.

1.6. Uus energiapoliitika peaks keskenduma kolmele olulisele d-le: detsentraliseerimine, digiteerimine ja demokraatiseerimine. Taastuvad energiaallikad nõuavad ka uue turukorralduse rakendamist, mis vastab taastuvenergiast saadud elektri tootmise detsentraliseeritud struktuurile.

1.7. Komitee toetab komisjoni kavandatud detsentraliseeritud ja nutikate turustruktuuride arendamist, kuid nõuab siiski, et palju tõhusamalt rakendataks komisjoni sõnastatud nõudmist asetada tarbijad ja kodanikud Euroopa energiapoliitika keskmesse. Uute nutikate turustruktuuride arendamine võib vallandada murrangulise potentsiaali – mis komisjoni sõnul peitub energiasüsteemi ümberkujundamises – sellisel viisil, mis suurendab sotsiaalset ja piirkondliku kasu.

1.8. Komitee toetab tootva tarbija tunnustamist olulise osalejana uuel energiaturul. See on samm energiademokraatia suunas suurte ja väikeste tarbijate, samuti kodanike võimestamise kaudu. Ettepanekus neile pakutavad võimalused tähendavad küll praeguse olukorraga võrreldes teatud edusamme, kuid need ei ole mitte mingil juhul piisavad, nt mis puudutab kohtulikult kaitstavat õigust pääseda ligi riiklikele teenustevõrkudele/riiklikele elektrivõrkudele ja neid kasutada. Seepärast saab kõnealust ettepanekut pidada üksnes esimeseks etapiks pikal teel selle poole, et jõuda tootvale tarbijale suunatud turgude tegeliku sotsiaalse, majandusliku ja piirkondliku potentsiaali ärakasutamiseni.

1.9. Komitee rõhutab nutikate võrkude kiire loomise ja väljakujundamise tähtsust selleks, et tagada stabiilne ja turvaline energiavarustus, sektorite ühendamine elektrist soojusenergia ja elektrist gaasi tootmise süsteemide ning elektrisõidukite võrku integreerimise kaudu ka mikrotasandil, võimaldades sujuvat vastastikust kauplemist, mis lubaks tootvatel tarbijatel täielikult osaleda elektriturul võrdsetel tingimustel.

1.10. Digiteerimine võib anda tootvatele tarbijatele võimaluse osaleda mitte üksnes taastuvates energiaallikatest elektri tootmises, vaid ka sellega kauplemises. Seepärast soovib komitee tungivalt kehtestada vastav positiivne õigus.

1.11. Kuigi põhjendustes mainitakse taastuvate energiaallikate, sh bioenergia (k.a alternatiivkütus), potentsiaali piirkondlikule majandusele, ei võeta seda õigusakti tegelikus tekstis arvesse. Puudub vastav strateegia, mis ühendaks taastuvad energiaallikad ja piirkondliku majandusarengu. Samuti ei tunnustata linnade, kohalike omavalitsuste, piirkondade ja VKEde suurt tähtsust taastuvenergiale ülemineku eestvedajatena.

1.12. Võimalikuks saanud uus seos energiapoliitika ja piirkondliku arengu vahel ei ole oluline mitte ainult piirkondliku majanduse jaoks. Kohalike sidusrühmade osalemine detsentraliseeritud energiaprojektides on oluline ka tunnustuse saamiseks: see, kas tuulepark kuulub rahvusvahelisele börsivälistesse ettevõtetele investeerivale fondile või kohalikele sidusrühmadele, ei pruugi olla oluline kliimakaitsese või energiapoliitika jaoks, kuid see on keskse tähtsusega selleks, et avalikkus selle tuulepargi heaks kiidaks.

1.13. Kütteostuvõimetuse probleem on sotsiaalne probleem, millega tuleb tegeleda sotsiaalpoliitika raames. Komitee juhib siiski tähelepanu seni kasutamata potentsiaalile, mida pakuks taastuvatest energiaallikatest soojuse ja elektri tootmise, energia säästmise, koormuse ümberpaigutamise ja tootva tarbimise kombinatsioon kõnealuse probleemi lahendamiseks. See eeldab, et leitakse lahendused algsete investeeringute rahastamiseks, nt Euroopa Sotsiaalfondi või investeerimisrahastute kaudu, ning süstemaatilise poliitilise lähenemisega kõrvaldatakse takistused kapitalile ligipääsul. Igal Euroopa kodanikul ja tarbijal peaks olema võimalus saada tootvaks tarbijaks.

1.14. Direktiivi ettepaneku pealkiri viitab taastuvate energiaallikate kasutamise edendamisele, kuid ettepaneku tekstis ei kirjeldata mitte ühtegi konkreetset toetusvahendit. Ent asjaomased selged reeglid on investeerimiskindluse loomiseks vältimatud. Seepärast on vaja spetsiaalset, selget ja täpselt kehtestatud toetuskava kodanike energiakogukondadele ja tootvatele tarbijatele. Seetõttu nõuab komitee kehtivate riigiabi rakenduseeskirjade läbivaatamist eesmärgiga tagada võimalikult suur õiguskindlus investeringute ligitõmbamiseks.

1.15. Komiteel on hea meel eesmärgi üle edendada säästlikku bioenergiat ja alternatiivkütuseid, kuid ta tunneb kahetsust selle pärast, et ettepaneku asjaomased sätted ei ole kohati piisavalt paindlikud, et võimaldada kohalikele oludele vastavat toorainete ja jääkide kasutust. Mittesäästlikest biokütustest loobumisel tuleb vältida kasutuskõlbmatute varade (*sunken assets*) tekkimist.

2. Üldised märkused taastuenergia edendamise kohta

2.1. Komitee arvates on neli olulist eelist, mida taastuvad energiaallikad Euroopa Liidule võivad tuua. Komisjon käsitleb oma direktiivi ettepanekus tegelikult vaid kahte neist ja sedagi osaliselt liiga ebamääraselt.

a) Kliimamuutuste leevendamine

2.2. Taastuenergiail on otsustav tähtsus Euroopa energiasüsteemi enam-vähem täielikult süsinikdioksiidivabaks muutmisel. Kuid selle saavutamiseks peab olema täidetud kaks tingimust.

— Energiatõhususe osas tuleb teha märkimisväärsed edusamme (vt EMSK arvamus „Energiatõhususe direktiivi muutmise“).

— Transpordisektor ning kütte- ja jahutussektor on olulised kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisel. 100 % taastuvatest energiaallikatest pärineva elektri kasutamine on oluline tegur kütte- ja transpordisektori säästlikumaks muutmisel. Samuti on siinkohal olulised ettepanekud, mis on seotud elektrisõidukite võrku ühendamise, elektrist soojusenergia ja elektrist gaasi tootmise reguleerimisega ja nutikate võrkude loomise ja väljaarendamisega ⁽¹⁾.

b) Energiavarustuskindlus

2.3. Taastuenergia annab asendamatu panuse energiavarustuskindlusele ja vähendab sõltuvust imporditud energiast, tingimusel et koordineeritakse tootmist, kasutust ja nõudluse juhtimist. Kuid selleks on vaja konkreetseid stiimuleid. Komitee kahtleb, kas kõnealusel ettepanekus ja elektrituru korralduse ettepanekus ettenähtud toetusvahendid on piisavad. Arvatavasti on vaja lisameetmeid taastuenergia nullilähedaste kulude probleemi tõttu.

c) Kütteostuvõimetuse ületamine

2.4. Taastuenergia kulukõver liigub pidevalt allapoole, see on odavam kui kunagi varem ja praeguseks nii soodne, et saaks juba praegu anda olulise panuse kütteostuvõimetuse probleemi lahendamisse. Tootva tarbimise arendamine on sealjuures väga tõhus valikuvõimalus. Näiteks ilmneb Teadusuuringute Ühiskeskuse uuringust (Teadusuuringute Ühiskeskuse teadus- ja poliitikaaruanded – „Cost Maps for Unsubsidised Photovoltaic Electricity“), et isegi 2014. aastal oleks päikeseenergiast omatoodetud elekter olnud 80 % eurooplaste jaoks odavam kui võrgust saadav elekter. Ent Euroopa Komisjon ei ole veel välja töötanud asjakohast strateegiat, et inimesed saaksid seda võimalust kasutada (vt TEN/598).

2.5. Ligipääs kapitalile on eriti oluline just madalama sissetulekuga rühmade jaoks ja pakkuda tuleb asjakohast abi. Selle sotsiaalse aspektiga ei tegeleta ei selles direktiivis ega terves talvepakettis, kuigi see on oluline Euroopa Komisjoni eesmärgi jaoks asetada kodanikud energiapoliitika keskmesse vastavalt ettepaneku artiklitele 17 ja 21.

⁽¹⁾ ELT C 34, 2.2.2017, lk 151.

2.6. Selles kontekstis peab komitee otstarbekaks analüüsida kõiki mõeldavaid valikuid, kuidas anda kõigile kodanikele võimalus osaleda aktiivselt ja võrdsete turuosalistena energiamajanduses. See hõlmab ka toetusvahendite kättesaadavaks tegemist Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondist või muudest investeerimisrahastutest eraldi ka väikeste ja mikrokäitiste jaoks. Kui madala sissetulekuga tarbijatel oleks ligipääs taastuenergia detsentraliseeritud käitiste jaoks mõeldud kapitalile, võimaldaks see neil saada tootvateks tarbijateks. Mõnes liikmesriigis (sh Itaalias, Madalmaades, Belgias (Valloonias), Poolas ja Sloveenias) kasutatava netomõõtmise abil on võimalik kulude otsene alandamine, mis võib leevendada kütteostuvõimetuse probleemi.

d) Piirkondlik lisaväärtus

2.7. Taastuenergia on oma olemuselt piirkondlik ressurss, mille kasutamine on nüüd tehniliselt põhimõtteliselt kõigi jaoks võimalik. Eelkõige on see tähtis struktuurselt nõrkades piirkondades, kus tuleb arendada uusi lisaväärtuse loomise võimalusi. Euroopa Komisjon mainib seda eelist õigustatult mitmes põhjenduses.

2.8. Ent piirkondliku lisaväärtuse loomine tähendab, et kohalikud ja piirkondlikud sidusrühmad kaasatakse teadlikult ja strateegiliselt majandusprotsessidesse ja neile antakse võimalus osaleda nende protsesside kujundamises ja seeläbi majanduse arengus. Positiivne kõrvalmõju on lisaks vajalikele taristuehitustele osaks saavale suuremale tunnustusele ka nende kaasrahastamine.

2.9. Siiski on komitee arvates puudu selge strateegia, mis seoks piirkondliku arengu taastuenergia arendamisega. Liikmesriigid oleksid pidanud asjaomased strateegiad koostama juba taastuenergia vana direktiivi vastuvõtmise järel, ent seda ei juhtunud.

3. Üldised märkused direktiivi ettepaneku kohta

3.1. Komitee on alati toetanud Euroopa Komisjoni jõupingutusi tõsta EL taas ülemaailmseks taastuenergia valdkonna liidriks. Tõepoolest liiguvad paljud direktiivi ettepanekus tehtud ettepanekud õiges suunas (nt toetuskavade prognoositavus, sh tagasiulatuvate meetmete välistamine). Siiski on oht, et taastuenergia arengut takistavad jätkuvalt kolm järgmist põhimõttelist puudust.

a) Toetusvahendite piisavus

3.2. Direktiivi ettepanek tugineb 2014. aasta oktoobris Euroopa Ülemkogu kohtumisel sätestatud eesmärkidele ja selles ajakohastatakse vana eesmärk saavutada 2020. aastaks taastuenergia osakaaluks 20 % energia lõpptarbimises, seades nüüd eesmärgiks 27 % osakaalu 2030. aastaks, mis tähendab suurenemist vähem kui 1 protsendipunkti võrra aastas. Direktiivi läbivaatamiseta saavutaks EL aastaks 2030 umbes 24,7 % osakaalu, mis tähendab, et eesmärk on 2,3 % võrra suurem.

3.3. See aeglane kasvutempo võib aga tähendada seda, et aastatel 2030–2050 peaks lisanduma taastuenergia osakaalu väga kiire kasv, et saavutada teatistes „Energia tegevuskava aastani 2050“ (COM(2011) 885 final) seatud eesmärgid. Selleks vajalikud meetmed võiksid hõlmata lisanduva majanduslikke kulusid. Igal juhul tuleks taastuenergia arengut hoolikalt jälgida, et oleks võimalik nii vara ja kulutõhusalt parandavalt sekkuda kui võimalik.

3.4. Direktiivi ettepaneku mõjuhinnangus (SWD(2016) 418 final) leitakse, et vähemalt kuni 2030. aastani on toetuskavad stabiilses õigusraamistikus vajalikud. Seepärast on komitee seisukohal, et kõneluses direktiivi ettepanekus tuleks visandada ka täiesti selged toetuskavad, mille rakendamine oleks sujuv ja tõhus. Ent need on puudu.

3.5. Toetusmehhanismide rakendamine tehakse ülesandeks liikmesriikidele, kes peavad tegutsema ELi riigiabi eeskirjadest lähtuvalt. Ent ELi praegused riigiabi eeskirjad seavad äärmiselt kitsad piirid ning neid on vaja tungivalt ajakohastada.

3.6. Muu hulgas ELi kehtivate riigiabi eeskirjade tõttu on järsult vähendatud varem tõhusalt toimunud toetusvahendeid, näiteks prioriteetne võrkjuhtimine ja võrkjuhtimise hüvitis, mida kasutasid eriti laialdaselt väikesed ja uued turuosaliselised. Uued vahendid, nagu hanked, tekitavad tootvatele tarbijatele, energiakogukondadele ja teistele turuosalistele kohati peaaegu ületamatuid takistusi.

3.7. Ettepanekus sätestatud toetuskavad on seotud peamiselt turustruktuuri ja mõnede üldsätetega, mis käsitlevad vajadust stabiilsete toetuskavade järele, mis on kooskõlas riigiabi eeskirjadega. Sellest üksi ei piisa. Komitee arvates on vaja, et a) komisjoni riigiabi üldine grupierandi määrus (määrus (EÜ) nr 800/2008) ja b) kehtivad keskkonna- ja energiaalase riigiabi suunised ajavahemikuks 2014–2020 vaadatakse kiiremas korras läbi selleks, et tagada vastavus ettepaneku eesmärkidega, eelkõige seoses tootvate tarbijate ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate nõuetega.

3.8. Nii tuleb näiteks suurendada väikeste projektide erandit (keskkonna- ja energiaalase riigiabi suuniste punktid 125 ja 127) ja sätestada vastavad määrad taastuenergia direktiivis, et luua täielik selgus.

3.9. Komitee kahtleb kvootide kehtestamise mõjususes teistes liikmesriikides asuvatele käitistele mõeldud toetusmehhanismidele ligipääsul, eriti võttes arvesse eesmärki edendada taastuenergia detsentraalset tootmist ja piirkondlikku majandusarengut.

b) Turumoonutused takistavad taastuenergiat

3.10. Kogu talvepaketi sõnum ei saaks olla selgem: Euroopa Komisjoni põhimõte seisneb selles, et taastuenergiaallikad peavad nüüdsest ja võimalikult kiiresti turuga kohanema. See on sisuliselt tervitatav, ent senikaua problemaatiline lähenemine, kuni ei kõrvaldata kahte praegu põhilist turumoonutust. Ühelt poolt a) antakse ikka veel otsest riigiabi fossiilkütuseid kasutavatele elektrijaamadele; sellele lisandub b) täiesti ebapiisav väliskulude sisestamine. Seepärast on fossiilkütuseid kasutavatest elektrijaamadest pärinev elekter ja muud fossiilsetest ressurssidest saadavad energiavormid võrreldes taastuenergiaga, mis ei tekita üldse või tekitab väheseid väliskulusid, süstemaatiliselt eelisseisus. Rahvusvahelise Valuutafondi hinnangul on ülemaailmsed toetused saastavale energiale 5,3 triljonit USA dollarit aastas; ELi näitaja on arvutuste kohaselt 330 miljardit USA dollarit aastas.

3.11. Kuigi need taastuenergiat koormavad turumoonutused on juba aastaid teada ja vaatamata lubadustele teha nendele ebaõiglastele tingimustele lõpp, ei ole peaaegu mitte midagi tehtud. See on suurim taastuenergiat takistav puudus, mis tuleb kõrvaldada.

3.12. Veidral kombel kritiseeritakse viimasel ajal hoopis väidetavaid turumoonutusi, mis tekkivat taastuenergiaallikate toetamise tõttu. See ei ole asjakohane väide, sest see, et taastuenergia toetamine on praegu veel vajalik, tuleneb suuresti traditsioonilise energiatootmise subsideerimisest. Teisisõnu, kui lõpetataks fossiilkütuseid kasutavate elektrijaamade energiatootmise toetamine ja loodaks nii tõepoolest võrdsed tingimused, siis muutuks suurem osa taastuenergiale antavast toetusest ebavajalikuks. Komitee kordab oma seisukohta, et mh turumajanduslike vahenditega tuleb luua võrdsed tingimused, millega kõrvaldatakse turumoonutused ja lõpetatakse taastuenergia ebasoodsamasse olukorda seadmine (vt EMSK arvamus – „Hoonete energiatõhususe direktiivi muutmine“).

c) Praegune elektriturg ei ole taastuenergia jaoks sobilik

3.13. Vana energiatööstust iseloomustab üsna väike arv tootmisüksusi, millest igäihel on suur võimsus. Taastuenergia kujundatavat energiasüsteemi iseloomustab seevastu pigem väiksem, detsentraalsem tootmisvõimsus.

3.14. Võimalike uute ideede kohta elektriga kauplemise korraldamiseks detsentralsetes süsteemides, sh nn kärglähenemine, on komitee juba oma seisukohta väljendanud ⁽²⁾. Need tuginevad põhimõttele, et ka väikesed turuosalisel võivad omavahel otse suhelda ja energiaga kaubelda. Seepärast ei ole küsimus mitte ainult tootmisvõimaluste parandamises, vaid ka kauplemises osalemises.

3.15. Sellised vastastikused tehingud võimaldaksid laia ühiskondlikku osalemist mitte ainult tootmises ja omatarbeks toodetud energia tarbimises, vaid ka väiksemate ja piirkondliku tasandi energiaüksuste aktiivses haldamises, mis avab täiesti uusi lisaväärtuse loomise võimalusi. See hõlmaks ka sektori sidumist, sest mitmel juhul on küte ja liikumiseks kasutatav energia kohalikud kaubad, mida toodetakse ja tarbitakse väikeses mahus.

3.16. Komitee rõhutab, et halduslike takistuste ja üldise ebapiisava reguleerimise tõttu ei ole vastastikused tehingud praegu paljudes liikmesriikides võimalikud. Seda tuleks kõnealuse direktiivi ettepanekuga ning elektrituru ülesehitust käsitleva ettepanekuga muuta, ent komitee näeb mõlemas ettepanekus suuri puudusi.

3.17. Elektriturgude ELi-ülene avamine vastastikuste tehingute jaoks aitaks kasutada ära taastuvenergia tohutut ühiskondlikku ja energiamajanduslikku potentsiaali. Seda aspekti eirates ja jättes seega tähelepanuta praktilised takistused, nagu energiakaubanduse piirmäärad, raiskab Euroopa Komisjon ära väga hea võimaluse parandada märkimisväärselt Euroopa kodanike, suurte ja väikeste tootvate tarbijate ja VKEde positsiooni elektriturul, anda suurtele ettevõtetele võimalus eksportida energialahendusi väljaspool Euroopat asuvatele turgudele ning üleüldiselt suurendada märkimisväärselt energiaalase ülemineku tunnustamist ühiskonnas.

4. Konkreetsed märkused direktiivi teksti kohta

a) *Puuduvad siduvad riiklikud eesmärgid*

4.1. Komitee kritiseerib taas asjaolu, ⁽³⁾ et erinevalt 2009. aasta direktiivist ei sätestata uues direktiivis enam mingeid siduvaid riiklikke eesmärgi. Komitee kahtleb jätkuvalt, et kavandatud juhtimisprotsessiga saab motiveerida suuremale aktiivsusele eeskätt neid liikmesriike, kes on siduvate riiklike eesmärkide vastu. Ettepanekus puudub konkreetne vahend, mida kasutada juhul, kui 27 % eesmärki ei saavutata (vt EMSK arvamus „Energialiidu juhtimine“). Samas tunnustab komitee ettepaneku artiklis 3 sätestatud ühist vastutust, kuna kooskõlas juhtimismääruse ettepanekuga nähakse ette rahalised karistused, kui neid eesmärgi ei saavutata ühiselt riiklike energia- ja kliimakavade kaudu. Kuidas neid rakendatakse, jääb ebaselgeks.

b) *Puudub piirkondliku arengu strateegia*

4.2. Komitee arvates ei mõista komisjon kohalike ja piirkondlike sidusrühmade aktiivse osalemise tähtsust nii elluviidava poliitika tunnustamise kui ka piirkondliku majanduse tulemuste jaoks. Ainuüksi e-liikuvuse ennustatav areng avab väga suured uued võimalused piirkondliku majanduse jaoks, kui suunata tootmis- ja jaotustaristu vajalik väljaarendamine järjepidevalt detsentralsetele käitamismudelitele ⁽⁴⁾.

4.3. See aitaks ka kaasa eesmärgile teha taastuvenergia kasutamine maksumaksjatele ja tarbijatele võimalikult odavaks. Kuid see ei tohi põhineda mitte üksnes elektrihindadel, vaid arvestada tuleb ka üldist rahvamajanduse ja piirkondliku majanduse perspektiivi. Näiteks tuleks arvesse võtta uute piirkondlike töökohtade aspekti (vt põhjendus 49). Komitee juhib tähelepanu sellele, et praeguseeni on paljudel liikmesriikidel kalduvus a) kehtestada ebavajalikke ja õigustamatuid koormusi kohalikult toodetud ja tarbitavale energiale ja b) eirata täielikult piirkondlike aspekti.

4.4. Lisaks ei võta liikmesriigid reeglina oma eeskirjades arvesse võrgu- ja süsteemikuluseid. Komitee on veendunud, et detsentraliseeritud lahendused vähendavad lõppkokkuvõttes võrgu- ja süsteemikuluseid, ning toetab sellega seoses Euroopa Komisjoni põhjenduses 52 esitatud seisukohta.

⁽²⁾ ELT C 82, 3.3.2016, lk 13 ja ELT C 34, 2.2.2017, lk 78.

⁽³⁾ ELT C 291, 4.9.2015, lk 8.

⁽⁴⁾ ELT C 34, 2.2.2017, lk 78.

4.5. See põhjendus on võetud üle direktiivist 2009/28/EÜ, kuid liikmesriigid ei ole viimastel aastatel välja töötanud sellest tulenevaid asjaomaseid konkreetseid piirkondlikke strateegiaid. Komitee on täheldanud („Energia tuleviku muutmine: kodanikuühiskond kui peamine osaleja taastuvenergia tootmisel“ – Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee uuring kodanikuühiskonna rolli kohta ELi taastuvenergia direktiivi rakendamisel), et mitme liikmesriigi eeskirjad ja toetusprogrammid ei hõlma kohalikke ega piirkondlikke aspekte ja et mitme riigi valitsused ja haldusasutused viitavad selle õigustamiseks isegi Euroopa õigusaktidele. Seetõttu on vaja ka selles osas suuremat täpsust. Kuigi ettepanek loob detsentraliseerimise ja piirkondliku arengu jaoks ametlikud tingimused, ei sisalda see mingit kohustust rakendada asjaomast sidusat strateegiat. Põhimõtete sätestamine ilma piisava õigusliku aluseta ei ole komitee arvates tõhus õigusloome.

4.6. Põhjenduse 49 täpsustamiseks peaks Euroopa Komisjon õigusaktis konkreetselt välja tooma, mida mõeldakse väitega: „Komisjon ja liikmesriigid peaksid seetõttu toetama riiklikke ja piirkondlikke arengumeetmeid kõnealustes valdkondades [...] ning edendama struktuurifondide vahendite kasutamist selles valdkonnas“. Samuti jääb ebamääraseks põhjenduse 50 täpne sisu, kui öeldakse: „tuleb arvesse võtta selle positiivset mõju piirkondliku ja kohaliku arengu võimalustele, ekspordiväljavaadetele ning tööhõive- ja sotsiaalse ühtsuse saavutamise võimalustele eelkõige VKEde ja sõltumatute energiatootjate jaoks“. Mis puudutab põhjendust 52: „[...] võimaldada detsentraliseeritud taastuvenergia tehnoloogiate arendamist [...] mittediskrimineerivatel tingimustel ja takistamata taristuinvesteeringute rahastamist“, on komiteel hea meel detsentraliseeritud kontseptsioonide edendamise üle, ent ka siinkohal on suur vajadus selgituste ja täpsustuste järele.

c) **Tungivalt on vaja on selgemaid eeskirju tootvate tarbijate ning tarbijate õiguste kohta**

4.7. Positiivne on see, et „kaugküte“, „omatarbeks toodetud taastuvenergia tarbijad“, „omatarbeks toodetud taastuvenergia tarbimine“, „VKEed“ ja „taastuvenergiakogukond“ (artikkel 21) on vähemalt osaliselt määratletud ja tunnustatud seega energiapoliitika ja -eeskirjade jaoks olulisteks õigusmõisteteks. Varem tekitasid ebaselged mõisted märkimisväärset investeerimisalast ebakindlust. Ent on kaks probleemi. Ühelt poolt puudub jätkuvalt mõiste „tootev tarbimine“ selge määratlus ning esitatud määratlusi ei kasutata talvepaketi alati sidusalt. Teiselt poolt ei ole direktiivi õiguslik sisu sobiv kõnealuste käsituste tõeliseks elluviimiseks. Nende sätete mõju sõltub tõhusast rakendamisest. Komitee tunneb kahetsust selle pärast, et komisjon ei näe selle rakendamiseks ette selgeid suuniseid.

4.8. Omatarbeks toodetud taastuvenergia tarbijad:

- komitee toetab artikli 21 lõigetes 1–3 esitatud sätteid omatarbeks toodetud taastuvenergia tarbijate kohta. Siiski ei pruugi need sätted olla tõhusad, kui artiklis ei selgitata põhjalikult, mida mõeldakse sellega, et tarbijad „omavad õigust omatarbeks toodetud energiat tarbida ning müüa ülemäärast taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrit, [...] ilma et nende suhtes kohaldataks ebaproportsionaalseid menetlusi ja tasusid, mis ei kajasta kulusid“. Viidet nende õigustele tarbijatena tuleks täiendada viitega elektrienergia siseturu ühiseeskirju käsitleva direktiivi ettepaneku III peatükile, tuues välja, millised konkreetsed õigused on tegelikkuses neil energiatarbijatel, kes tarbivad enda toodetud elektrit, ja kuidas nad neid õigusi, sh õigust vastastikuste tehingute tegemiseks, kasutada saavad.
- Näiteks peaks komisjon selgelt välja tooma, et sarnaselt taristut kasutamata omatarbeks toodetud soojuse tarbimisega peaks omatarbeks toodetud elektri tarbimine olema vabastatud maksudest ja lõivudest.
- Säte, et teatud tingimustel ei tuleks omatarbeks toodetud energia tarbijaid käsitada energiatarbijatena, on samm õiges suunas, aga seda tuleb täpsustada. Sest „omatarbeks toodetud energia tarbimine“ ja „tarnimine“ on erinevad asjad. Direktiivi ettepanekus osutatud piirmäärad on liiga madalad. Lähtuvalt tegelikest ärimudelitest – seoses praegustes riigiabi eeskirjades väikeseid projekte käsitlevate punktidega 125 ja 127 – oleksid asjakohased piirmäärad majapidamistele 20 MWh (6 000 MWh tuuleenergia puhul) ja juriidilistele isikutele 1 000 MWh (36 000 MWh tuuleenergia puhul).
- Sätte puhul, et omatarbeks toodetud energia tarbijad saavad võrku suunatud elektri eest tasu vastavalt turuväärtusele, on vaja määratleda mõiste „turuväärtus“. Seda ei ole asjakohane määratleda hulгимүүгитuru hinnatasemest lähtuvalt seni, kuni turgu moonutavad fossiilsel toorainel põhineva energiatootmise jaoks mõeldud toetused. Lisaks tuleks tasu puhul arvestada ka üldsüsteemi seisukorda (mh võrgu koormuse osas), nii et omatarbeks toodetud energia tarbijatel oleks stiimul energiat süsteemi huvisid arvestavalt salvestada või koormust hajutada.

Komitee toetab lõikes 2 esitatud sätet individuaalsete hoonete varustamise kohta, sest see kaotaks suure, aastaid kestnud ebaõigluse.

4.9. Mis puudutab haldusmenetlusi ja lubasid, märgib komitee, et artiklites 15 ja 16 esitatud kaalutlused on põhimõtteliselt õiged, kuid väljapakutud tekstiga on palju probleeme. Näiteks on artikli 15 lõike 1 punktis d kasutatud mõiste „detsentraliseeritud seadmed“ liiga ebaselge ja vajab määratlemist. Lisaks ei täida liikmesriigid pidevalt eesmärki kohelda kodanike energiakogukondi võrdselt suurte turuosalistega. Sageli on see tingitud riigiabi eeskirjade tõlgendustest. Neid võrdseid tingimusi ei saavutata enne, kui väikeste projektide, omatarbeks toodetud energia tarbimise ja tootva tarbimise eeskirjad muudetakse selgemaks. Euroopa Komisjon peab selles küsimuses kiiresti tegutsema. Kolmandaks puudutavad artiklites 15 ja 16 esitatud ettepanekud ainult tootmist. Selleks et turuosalised, nagu kodanike energiakogukonnad, saaksid turule täieliku juurdepääsu ja eelkõige selleks, et neil oleks võimalik teha vastastikuseid tehinguid, on neil elektri salvestamiseks, sellega kauplemiseks ja omatarbeks toodetud elektri tarbimiseks vaja lihtsustatud menetlusi.

4.10. Artiklis 19 sätestatud päritolutagatise osas ei võeta ettepanekus piisavalt arvesse praegust turutõrget. Kuigi ettepanekuga soovitakse, et tarbijate valikuvõimalus ergutaks taastuvenergia võimsuse arengut, ei ole ELi kehtiva õiguse järgi keelatud eksitavad pakkumised nn roheline elektri sildi all. Tarnijatel on lubatud kasutada päritolutagatise selleks, et luua „roheline fassaad“, samal ajal kui nad jätkavad taastumatutest energiaallikatest elektri tootmist, ostmist ja müümist. Tulevaste ELi õigusaktidega tuleks nõuda, et riiklikud reguleerimisasutused kehtestaksid kõigi roheline energia tariife pakkuvate turuosaliste jaoks siduvad nõuded. Tarnijad peaksid tõendama selliste tariifide keskkonnaalaseid lisahüvesid. Siiski võib komisjoni ettepanek tarbijaid veelgi rohkem segadusse ajada ja tekkida päritolutagatiste laine. Lisaks tuleks tootvate tarbijate kogukonnad, kes oma elektrit otse turustavad, vabastada kohustusest tõendada oma elektri päritolu, kuna päritolu on juba tootva tarbimise või energiakogukonna olemuse kaudu selgelt äratuntav.

d) Kaugeleulatuvad eesmärgid ja suurem paindlikkus bio- ja alternatiivkütustele

Biokütused

4.11. Komitee arvates on ettepaneku lähenemine biokütustele liiga jäik. On küll oluline mitte kahjustada toiduainetootmist, aga sama oluline on ka kättesaadavate ressursside optimaalne kasutamine. Seepärast kinnitab komitee oma seisukohta, et arendada tuleb biokütuseid, mis ei põhine toiduainete tootmist mõjutavatel põllumajandustoodetel või maakasutusel, vaid muudel allikatel, nt muu hulgas metsanduse tootmisjäätisid, kõrvalsaadused ja jäätmed (vt EMSK arvamus „Transpordi CO₂-heite vähendamine“) (5). Lisaks rõhutab komitee, et kasutada tuleks kõiki võimalikke järkjärgulise kaotamise meetmeid, et vältida varade kasutuskõlbmatuks muutumist.

4.12. Oma 17. aprilli 2013. aasta arvamus „Maakasutuse kaudne muutumine/biokütused“ (6) küsis komitee, millise kvantitatiivse panuse ja millise hinnaga võiksid anda täiustatud biokütused. Need küsimused on siiani vastuseta.

4.13. Lisaks märkis komitee, et näiteks õlitaimede laialdasem kasvatamine ja kasutamine eriti säästlike põllumajanduslike tootmismeetoditega (märksõna „segakultuurid“) võib avada väga mõttekaid kasutusvõimalusi, nt põllu- ja metsamajandusmasinate ettevõtete jaoks. Kuid siingi ei ole seni Euroopa Komisjoni tegelikku strateegiat ja ka direktiivi ettepanek ei lahenda seda probleemi.

4.14. Komitee arvates on oluline säilitada paindlikkus selliste biokütuste, vedelate biokütuste ja biomassikütuste vähendamisel, mis on toodetud toidu- ja söödakultuuridest tingimusest, et täidetud on ettepaneku artiklis 27 sätestatud säästlikkuse kriteeriumid.

4.15. Komitee toetab tugevalt artikli 26 lõikes 5 esitatud nõudeid säästliku metsamajanduse tagamiseks. Komitee soovib vastavalt muuta artikli 2 punktis jj esitatud määratlust „ülestöötamisluba“, nii et see hõlmaks kõiki õiguslikult kehtivate lubade liike metsa biomassi ülestöötamiseks.

(5) ELT C 198, 10.7.2013, lk 56.

(6) ELT C 198, 10.7.2013, lk 56.

Elektromobiilsus

4.16. Direktiivis nimetatud alternatiivkütuste kvootide puhul ei ole asjakohaselt arvesse võetud elektromobiilsuse suurt kasvupotentsiaali. Kuna taastuvenergia osakaal elektritootmises kasvab kiiresti, on elektromobiilsus vajalik ka seepärast, et see pakub paindlikkust, ja kui seda strateegilisest vaatepunktist õigesti rakendatakse, võib sellel olla oluline roll tootva tarbimise struktuuride arendamisel.

4.17. Lähtudes muu hulgas tööstus- ja regionaalpoliitilistest põhjustest ja Euroopa energiasõltuvuse lõpetamise eesmärgist, võiks alternatiivkütuste kvoodi kõrvale seada eesmärgi saavutada 2030. aastaks taastuvenergiast toodetud elektril põhineva elektromobiilsuse osakaaluks 10–20 %. Samuti on oluline kohaldada artiklis 27 esitatud säästlikkuse kriteeriumeid mis seonduvad taastuvate energiaallikate maksimaalse osaga lõplikus energiatarbimises, ka transpordisektori suhtes, et vältida biokütuste kasutamise liigseid piiranguid transpordisektoris.

e) Uued tõuked taastuvenergiale küttesektoris ja kaugküttes*Gaas ja soojusenergia*

4.18. Artiklis 23 kavandatud taastuvenergia osakaalu suurendamine kütte- ja jahutussektoris vähemalt 1 protsendipunkti võrra aastas igas liikmesriigis ei ole piisav. Kliimaeesmärkide saavutamiseks on vaja seada selgelt suuremad eesmärgid.

4.19. Mõttekas on artikli 20 lõike 1 nõue hinnata gaasivõrgutaristu laiendamise vajadust, et hõlbustada taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi kaasamist. Siiski tuleb meeles pidada, et ka gaas on piiratud fossiilkütus. Sellega seoses viidatakse arvamusele „Maagaasi varustuskindlus“⁽⁷⁾. Hindamiskriteeriumide seadmisel tuleb tagada, et arvesse võetaks sektorite ühendamist.

4.20. Komiteel on hea meel artikli 20 lõikes 3 ja artiklis 24 kavandatud kaugküttekontseptsioonide edendamise üle, kuna tegemist on oluliste meetoditega sektorite ühendamise saavutamisel, küttestuvõimetuse vastu võitlemisel ja piirkondliku majanduse tugevdamisel. Samas märgib komitee, et praeguseid sektoreid ühendavaid kaugkütte ja piirkondlikke lahendusi takistavad sageli riiklikud eeskirjad.

Brüssel, 26. aprill 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽⁷⁾ ELT C 487, 28.12.2016, lk 70.